

İZMİR

DE

MÜLKİYE

NİN

57^{ci} YILDÖNÜMÜ (4 KANUNUEVVEL 1933)

İçindekiler :

- 1 - Toplantı zaptı
- 2 - Saygı telgrafları ve cevapları . . .
- 3 - Sabık Borsa Komiseri (Kemalettin) Beyin
konferansı :

Mülkiye Tarihçesi

- 4 - Cümhuriyet Merkez Bankası Müdürü
«Nazif» Beyin müsahabesi :

PARİS ULÜMU SİYASİYE MEKTEBİ

İZMİR

DE

MÜLKİYE

NİN

57^{ci} YILDÖNÜMÜ (4 KÂNUNUEVVEL 1933)

İçindekiler :

- 1 - Toplantı zaptı
- 2 - Saygı telgrafları ve cevapları . . .
- 3 - Sabık Borsa Komiseri (Kemalettin) Beyin
konferansı :

Mülkiye Tarihçesi

- 4 - Cümhuriyet Merkez Bankası Müdürü
«Nazif» Beyin müzahabesi :

PARİS ULÜMU SİYASİYE MEKTEBİ

Toplantı Zabıtnamesi

Mülkiye Mektebinin [57] inci Yıldönümünü İzmirde de kutlulamak için, müteşebbis bir heyet tarafından evvelce hazırlanan program neticesi; 4 Kânunuevvel 1333 Pazartesi günü saat 17 de İzmir C. H. F. merkezinde bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda İzmir Valisi Kâzım Paşa Hazretleriyle İzmir Belediye Reisi Doktor Behçet Salih; Emniyet Müdürü Feyzi, Öksüzlere Yardım Cemiyeti Reisi Hamdi Beyefendiler, Ajans ve Matbuat Mümessilleri hazır bulunmuşlardır. Yapılan yoklama üzerine Mülkiye Mezunlarından isimleri aşağıda yazılı (22) zatın içtimaa iştirak eyledikleri anlaşılmıştır:

İsmi	Meşguliyeti	Mezun olduğu sene
Şemi Beyefendi	İzmir Mektupçusu	1315
İsmail Hakkı »	Tüccar	1319
İzzet »	Şirketler Komiseri	1319
İlcim Muhittin »	Balıkesir Meb'usu	1320
Nedim Nazmi »	Mülkiye Baş Müfettişi	1321
Hikmet »	Mülkiye Müfettişi	1321
Ferit »	Afyon İnhisarında	1324
Saip »	İzmir Vali Muavini	1326
Haydar »	İzmir Kız Lisesi Müdürü	1326
Medeni »	İşçiler Birliği Umumi Kâtibi	1327
S. Namık »	Alman Konsoloshanesinde	1327
Hâmit Sami »	Selçukta	1329
Alı Rıza »	Seferihisar Kaymakamı	1330
Mithat »	Sabık Maarif Emini, Muallim	1331
Nazif »	C. Merkez Bankası Müdürü	1337
Kemalettin »	Sabık Borsa Komiseri	1337
Nihat »	Menemen Kaymakamı	1338
Cavit »	Akhisar Kaymakamı	1338
Hilmi »	Foça Kaymakamı	1927
Celal »	Maliye Müfettişi	1930
Muhsin »	Ahmetli Nahiyesi Müdürü	1931
Şefik »	İzmir Vilâyet Maiyet Memuru	1931

Ve yine Mülkiye Mezunlarından şu (13) zatın da telgraf ve mektup ile mazeretlerini bildirerek içtimaa gelemelikleri tesbit edilmiştir;

İsmi		Meşguliyeti
Fevzi	Beyefendi	Aydın Valisi
Fuat	»	Denizli Valisi
Tevfik	»	Sabık Aydın Mutasarrıfı, tüccar
Halil Rifat	»	Mülkiye Müfettişi
Şerif Remzi	»	Tüccar
Topçu oğlu Nazmi	»	»
Muhittin	»	Kemalpaşa kaymakamı
Namık	»	Glen Tütün Şirketinde
Remzi	»	Bayındır Kaymakamı
Sait	»	Kula Kaymakamı
Dilâver	»	Kuşadası kaymakamı
Ekrem	»	Küçük Bahçe Nahiyesi Müdürü
Ekrem	»	Adagide Nahiyesi

Müteakiben; müteşebbis heyet namına 1320 mezuularından Balıkesir meb'usu ve İzmir C. H. F. Reisi Hacim Muhittin Bey celseyi açarak hazıruna ve toplantıya iştirak eden Mülkiyelilere teşekkür etmiş ve 1315 mezunlarından İzmir Vilayeti Mektupçusu Şemi Beyi en kıdemli mezun olmak itibarile içtimaa riyaset etmek üzere davet eylemiştir. Fakat Şemi Beyin itizarı ve teklifi üzerine heyeti umumiyece Hacim Muhittin Beyin riyaset vazifesini yapması muvafık görülmüştür.

Bundan sonra Hacim Muhittin Bey istanbul ve Ankara'daki Mülkiyeliler içtimaina çekilen tebrik telgraflarile mazeretlerine mebni içtimaa iştirak edemeyen Mülkiye mezunlarının gönderdikleri itizar ve tebrik telgraf ve tezkerelerini okumuş ve vaki teklif üzerine Gazi Hazretlerine, Başvekil ve B.M.M. Reisi Paşalar Hazeratına, Dahiliye ve Maarif Vekâletlerine ve C.H.F. Umumi kâtipliğine tazim telgrafları takdimi alkışlarla kabul edilmiştir. Bilahare Hacim Muhittin B. sözü Mektebi Mülkiyenin tarihçesinden bahsetmek üzere 1337 mezunlarından sabık Borsa komiseri Kemalettin Beye vermiş ve Kemalettin Bey;

Mektebi Mülkiyenin kuruluşundan bugüne kadar geçirdiği safahatı tafsilen anlatmıştır. Kemalettin Beyin büyük bir alâka ile dinlenen ve alkışlarla karşılanan bu konferansının bir broşür halinde tabedilmesi heyeti umumiyece kararlaştırıldıktan sonra 1337 mezunlarından Cümhuriyet Merkez Bankası Müdürü Nazif Bey söz alarak (Mektebi Mülkiye) ile Paristeki (Ulumu Siyasiye) mektebi(Ecole Libre des Sciences Politiques) arasında mukayeseli bir musahabe yapmış, Mülkiye Baş Müfettişi Nedim Nazmi ve Hacim Muhittin Beyler de Mülkiyedeki hayatlarına ait bazı hatıralardan bahsetmişlerdir.

Badehu içtimada hazır bulunan ve vaktile şehzadelere derse okutan Öksüzlere Yardım Cemiyeti Reisi Hamdi Beyin şehzadelerin hayatına ve tedris batıralarına ait şayanı alâka hasbıhali dinlenmişve C. H. F. sınıfı verdiği çay içildikten sonra hazırun otomobillerle hep birlikte Şehir Gazinosuna gitmişlerdir. Orada da hazırlanan kardeş sofrası etrafında toplanılarak çok samimî ve sıcak hislerle mektep hatıraları canlandırılmış, fotoğraflar çekilmiş ve bu suretle gece yarısına kadar Mülkiyeliler bayramının tes'idine devam edilmiştir.

Gece saat yirmi dörde doğru; Ege mintakasındaki Mülkiye mezunlarının gelecek senelerde de böylece toplanmalarının temini kararlaştırılarak hep bir ağızdan Cümhuriyet ve Mülkiye Mektebi marşları söylenmiş, memleket ve onun büyük başları ve Mülkiye için yükselen coşkun temenni ve tezahürler arasında toplantıya nihayet verilmiştir.

İzmir:4 Kânunuevvel 1933

Tazim ve tebrik telgraf- ları ve cevapları

Ankarada Ulu Reisimiz Gazi Mustafa Kemal Hazretlerine

Yetiştikleri ocağın 57 nci Yıldönümünü kutlulamak üzere bugün C. H. F. merkezinde toplanan Ege mintakasındaki bütün Mülkiye mezunları Ulu Reislerine candan saygılarıyla ülke işlerinde ve ülkü yolundaki kopmaz bağlantılarını tekrarlamakla öğünürler.

İzmir: 4/12/1933

Toplantı Reisi: Balıkesir Meb'usu
HACİM MUHİTTİN

İzmirde Balıkesir Meb'usu ve C. H. Fırkası Reisi
Hacim Muhittin Beyefendiye

Mülkiye Mektebinin kuruluşunun 57nci Yıldönümünü kutlulamak için C. H. F. merkezinde toplanmış olan Mülkiyelilerin zatı âliniz vasıtasile bana bildirdikleri güzel duygulardan mütehassis oldum, Yüksek inkılâp ülküsüne bağlılıklarını söyleyen bu aydınlık, şuurlu heyetin millet ve memleketeye yararlı hizmetlerde muvaffakiyetini diler, cümlesine selâm ve teşekkür ederim efendim.

Ankara: 6 - 12 . 1933

Reisicümhur
Gazi M. Kemal

B. M. Meclisi Riyasetile Başvekâlete, Maarif ve Dahiliye Vekâletlerine ve C. H. F. Umumî kâtipliğine çekilen tazim te'grafı:

İrfan ocaklarının 57 nci Yıldönümünü kuflulamak üzere bugün C. H. F. merkezinde toplanan Ege mintakasındaki bütün Mülkiye mezunları Zatı Devletlerine derin saygılarını arz etmekle bahtiyardırlar.

izmir: 4 12-933

Toplantı Reisi : Balıkesir Meb'usu

HACİM MUHITTİN

İzmir C. H. F. Reisi Balıkesir Meb'usu Hacim
Muhittin Beyefendiye

57-inci Yıldönümünü kutlulayan Mülkiyelilerin hakkımda gösterdikleri samimî duygulara teşekkür ederim efendim.

Ankara : 6-12-1933

Büyük Millet Meclisi Reisi

ALP KÂZİM

İzmir C. H. F. Reisi Hacim Muhittin Beyefendiye

Mülkiye Mektebinin 57-inci yıldönümü münasebetile orada top anan ve bana samimî duygularını yollayan kıymetli Mülkiyelileri teşekkürle ve sevgi ile selâmlar, şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da muvaffak olmalarını dilerim ef.

Ankara : 9-12-1933

Başvekil
İSMET

İzmir C. H, F. Reisi Hacim Muhittin Beyefendiye

57.inci Yılı kutlulıyan Mülkiyeli arkadaşlarımızın necip duygularını âcizlerine bildiren telgrafı şimdi aldım. Şükranlarımı ve aynı ülkü uğruna baş koyduğumuz bu aziz arkadaşlara derin saygı ve sevgilerimizin iblâğına lütfen delâletinizi diler. hürmetler sunarım efendim. Ankara: 9-12-1933

C.H.F. Kâtibiumumisi namına

Ezincan Meb'usu

SAFFET

C. H. F. Reisi Balıkesir Meb'usu Hacim
Muhittin Beyefendiye

4-12-933 tarihli telgrafınızı aldım. Mülkiye Mektebinin kuruluşunun 57-inci yıldönümü münasebetile toplanan Mülkiyelilerin hakkımda izhar ettikleri samimî duygularından dolayı pek mütebassisim. Teşekkür eder, sıhhat ve saadet dilekleriyle saygılarımı sunarım efendim.

Ankara : 6 12 1933

Maarif Vekili

HIKMET

İstanbulda Mülkiye Mektebi Müdürlüğüne

Bugün saat 17 de İzmir C. H. F. merkezinde yapılacak bir toplantıyı takiben şehir gazinosunda verilecek bir ziyafetle irfan ocaklarının 57-in i yıldönümünü tes'ide hazırlanan Ege mintakasındaki bütün Mülkiye mezunları İstanbuldaki kardeşlerini candan tebrik etmek ve selâmlamakla bahtiyardırlar.

İzmir : 4 12 1933

Müteşebbis Heyet Reisi

Balıkesir Meb'usu

HACİM MUHİTTİN

İzmirde C.H.F. Merkezinde Hacim Muhittin Beyefendiye

Telgrafınız Mülkiyelilerin toplantısında alkışlar arasında okundu. Mütekabil hissiyatın sizlere iblâğına bendenizi memur ettiler efendim. Beşiktaş : 4-12-1933

Mülkiye Mektebi Müdürü
ŞÜKRÜ

Ankarada Devlet Şurası Tanzimat Dairesi Reisi
İsmail Hakkı Beyefendiye

Bugün saat 17 de İzmir C. H. F. Merkezinde yapılacak bir toplantıyı takiben şehir gazinosunda verilecek ziyafetle irfan ocaklarının 57-inci yıldönümünü tes'ide hazırlanan Ege mintakasındaki bütün Mülkiye mezunları Ankaradaki kardeşlerini candan tebrik edip selâmlar ve bu telgrafın Ankarada yapılacak Mülkiyeliler toplantısına arzını rica ederler.

Müteşebbis Heyet Reisi
Balıkesir Meb'usu
HACİM MUHİTTİN

Mülkiyenin Tarihçesi

Kemalettin Beyin Konferansı

Muhterem Paşa Hazretleri, Muhterem Beyefendiler ve aziz Mülkiyeli kardeşler!

Bugün burada; irfan ve feyizlerini aynı membadan alan genç, ihtiyar Mülkiye âilesi evlatları, (Arapkirli kapı yoldaşları); ocağımızın [57] inci yıldönümünü kutlulamak için toplanmış bulunuyoruz. Ötedenberi İstanbuldaki ve bir kaç senedenberi de Ankaradaki kardeşlerimiz bu yıldönümünü hep bir arada tes'it etmeği şayanı şükran bir teamül haline getirdiler. İşte busene İzmir ve civarındaki Mülkiye mezunları da ilk defa olarak bu teamüle imtisal ediyorlar.

Bu husustaki teşebbüsü idare buyuran Hacim Muhittin Beyefendi ağabeyimize teşekkürü bir borç biliriz.

Aziz arkadaşlar!.

İzmirdeki bu toplantımızın ilk oluşu dolayısıyla bugün burada Mektebi Mülkiyenin tarihçesini yapmak, bu suretle irfan yuvamızın geçirdiği safhaların panoramasını çizmek mevzubahs oldu ve bu vazifeyi bazı kardeşlerimizin emirleriyle bendeniz deruhte ettim. Bu husustaki cesaretimin bağışlanmasını yalvarırım.

Arzedeceğim hususat sizlerce bilinmeyen şeyler değildir. Çünkü hepiniz filen bu tarihin bir safhasını yaşadınız ve diğer safhalarile de her zaman alâkadar oldunuz. Benim söyleyeceklerim sadece; şimdiye kadar Mülkiyenin tarihi hakkında söylenen veya yazılan şeyleri bir araya toplayıp onları tekrardan ibaret olacaktır. Yapabileceğim yegâne müspet birşey

varsa; o da: yıllarca evvel ayrıldığımız mektep sıralarındaki hatıralarımızı gıcıklamak ve [57] senedenberi yurdun muhtelif işlerinde en yüksek mevkilere kadar çıkan bir çok kıymetli unsurlar yetiştiren müessesemizin hizmetlerini bir kere daha anmak vesilesini ihzardır.. Zaten bu toplantının mâna ve gayesi de bu değil mi?

Tarihçemize başlamazdan evvel şunu da bilhassa kayt ve işaret etmek isterim ki; İzmirdeki bu ilk toplantının; ruh ve fikir kâbemiz olan mübeccel Fırkamızın sakfı altında yapılması da bizlere ayrıca bir şeref vermiştir.

* * *

Mektebi Mülkiye; ilk defa Sultan Mecit devrinde ve Maarif Nazırı (Hayrullah efendi) nin zamanında, 1275 [1859] senesinde „ kaymakamlık ve müdürlük gibi umuru mülkiyede istihdam olunacak memurlara mahreç “ olmak üzere tesis ve küşat olunmuştu. Bu suretle Mülkiyenin bu ilk tessüsünden bugüne kadar [75] sene geçmiş oluyor. Fakat bu ilk teessüste Mektebi Mülkiye âlî bir mektep değildi; rüşdî ve idadî derecesi arasında bir teşekkül idi.

* * *

Bu ilk teşekkülden [18] sene sonra, yani 1293 [1877] senesinde ve Maarif Nazırı (Kemal paşa) nın nezareti esnasında „ sahibi azim ve seciye memurini dahiliye ve siyasiye “ yetiştirmek maksadile Mülkiye; ıslahan ve tecdiden âlî mertebesine çıkarılarak üçü idadî, ikisi âlî olmak üzere beş sınıftan mürekkep Mülkiye Mektebi âlisi tesis olunmuştur ki bunun da resmi küşadı; Maarif Nazırı (Kemal paşa) ile Meclisi Kebir Maarifi umumiye Reisi (Salih efendi) ve diğer bir çok mühim zevat huzurile: [21 Teşrinisani (4 Kânunuevvel) 1293 [1877], 25 Zilkade 1294] tarihine müsadif Cumartesi günü yapılmıştır.

İşte bugünkü Mektebi Mülkiyenin âlî derecede asıl teşekkül tarihi budur ki bundan [57] sene evvel demektir. Biz de ırfanımızı borçlu olduğumuz mektebimizin bu [57] inci yildönümünü kutlulamak için bugün burada toplanmış bulunuyoruz.

[57] sene evvel bu suretle Mülkiye Mektebi beş sınıf üzerine tesis edilirken ancak birinci ve dördüncü sınıflar açılmıştı. Ozaman Galatasaraydan başka idadî mektebimiz olmadığından dördüncü seneye yani âlî birinci sınıfa Galatasaray mezunları kabul alundu. Rüşdiye mektepleri mezunları arasından bilmüşabaka (25) efendi de birinci seneye, yani idadî birinci sınıfa kaydedildi.

Mektep; ancak [1297 - 1298] ders senesinde bütün sınıflarını ikmal ederek tam teşekkülünü bulmuştur.

Mektebi Mülkiyenin ilk Müdürü (Ferik Ali Nizami paşa) idi ki; mektebin küşadı tarihi olan 21 Teşrinisani 1293 ten 1 Nisan 1294 tarihine kadar ifayi vazife eylemiştir. Yalnız Ozanan müdiriyetin unvanı (nezaret) idi ve (Ali Nizami paşa) da nazır olarak tayin kılınmıştı. Ayrica maiyetinde (Erkânı-harp Binbaşlarından Cemal bey)müdür unvanile müstahdemdi.

1 Nisan 1294 tarihinde (Ali Nizami paşa) nın infikâki hesabı ile nezaret müdüriyete tebdil edilerek Mülkiyenin başına hepimizin mânevi babası olan (Abdürrahman Şeref bey) müdür olarak geçti.

İlk nizamnameye göre, Mektebi Mülkiye mezunları: kaza kaymakamlıklarına, devairi merkeziye hükûmet ile vilâyet merkezleri kalemlerinin riyasetlerine, Şurayi Devlet mülâzimliklerine, sefaret kitabetleri ve şehbenderliklere tayin olunacaklardı. Yine bu ilk nizamnamenin 12 inci maddesi mucibince; Mülkiye Mezunlarının ihraz edecekleri kaza kaymakamlıkları valiliklere, sefaret kitabetleri sefaretlere, aklâm riyasetleri nezaret müsteşarlıklarına, Şurayi Devlet mülâzimliği Şurayi Devlet azalığına, divanı muhasebat meclisleri başkitabetleri onların azalık ve riyasetlerine ve işbu memuriyetlerin kâffesi de

Meclisi Âyan azalığına isâl imtiyazını verecekti. Hattâ Mülkiye-
den çıkan zevatın herhangisi işbu tarakki kaidesinden istifa-
cıya müstahak olupta hakkı ketmedildiğini görürse hakkını
dava edebileceği de nizamnamede tasrih olunmuştu.

Ders programlarına gelince; 1293 de yapılan program; âlî
kısımda hukukî, malî ve iktisadî derslerden maada felsefe, ta-
rih, etnografya, kozmografya, usulî defteri ve Fransızçayı ihtiva
ediyordu. İdadî sınıflarında da riyaziyat, tabiiyat ve sair de-
recenin icap ettirdiği dersler mevcut idi.

Bu suretle mezunlarına vasi bir imtiyaz ve istikbal veren
bir nizamnameye ve mükemmel bir ders programına dayanan
Mektebi Mülkiye; âlî ve idadî kısımları için hocalarını da
çok büyük bir itina ile ve devrin liyakat ve iktidar noktasın-
dan temayüz etmiş şahsiyetlerinden seçerek işe başladı.

Bu ilk muallimler arasında:

Usulü maliye muallimi: Portokal Mihail paşa, İlmi Servet
muallimi: Sakızlı Ohanes paşa, ve Edebiyat muallimi; Üstat
Recai zade Ekrem, Tarih muallimi: Murat, Kitabeti Resmiye
muallimi: Şurayi Devlet Reisi Sait, Hikmet muallimi: tabiiyon-
dan Sait, Nebatat muallimi: Salih, Riyaziye muallimi: Daniş
beyler ile Mösyö Taren, Mösyö Morgan gibi çok kıymetli ve
hürmete mazhar hocalar vardı.

Mektebi Mülkiye; ilk meyvelerini tesisinden iki sene sonra
(1295) senesinde verdi.. [13] zattan ibaret olan bu ilk mezun-
ların isimlerini teberrüken kaydedelim:

Hüseyin Kâzım efendi [Şeyh Muhsini fani], Arşadır Tın-
gıryan, Rağıp, Agop Magakyan, Mehmet Kâmil, Mehmet Hasip,
Osman, Mavro Kortato, Mehmet Reşit, Namyas, Sarafyan,
Husrev, Hasan efendiler.

İşte bu ilk (13) ler Mülkiye ailesinin tarihinde daima „ağa-
bey„ olarak ilk safı teşkil etmek bahtiyarlığını kazanmış-
lardır.

Mülkiyenin her sene sonunda tevzii mükâfat merasimi çok parlak bir surette yapılırdı Bilfarz (23 Ağustos 1298)tarihinde yapılan beşinci tevzii mükâfat resminde bütün vükelâ ve ekseri ricali memurun hazır bulunmuşlar ve o sene; Mülkiyenin ilk tesisinde birinci idadi sınıfına giren efendiler sırasile âli kısmı da ikmal ederek şahadetname almışlardı. Yine (1299) senesindeki altıncı tevzii mükâfat merasiminde de (Sadrazam Sait paşa) dahi dahil olduğu halde yine bütün vükelâ ve rical hazır idiler. Bu merasimde Mülkiye Müdürü (Abdürrahman Şeref bey) iradettiği nutukta ezcümle;

“ Mektebi fûnunu mülkiyenin bugün altıncı defa olarak tevzii mükâfat resmi icra olunuyor. Busene yapılan imtihanı umumide ikmalî tahsil eden beşinci sene şakirdanından (24) efendi şahadetname ahzına müstahak olup bunlarla beraber şimdiye kadar başahadetname çıkan efendilerin adedi (65)şebaliğ olmuştur. Emri tedris ve terbiyenin bir kat daha intizam ve inzibatı maksadı âlisile mektebimizin leyliye tahvili hakkında iradei seniye suduc etmekle ebniyesinin tevsiine ve her türlü levazım ve nevakısın tedarik ve istikmaline derhal mübaşeret kılınarak bilütfihi taalâ inşaat hitam bulmuş olmakla busenei mübarekede mektebin leyli olarak küşadı takarrür eylemiştir., Denilmiştir.

Filvaki 1293 den 1299 senesine kadar [7] sene nehari olarak çalışan Mülkiyede o seneden itibaren leyli kısım da açılmıştır. Mezkûr sene Mektebi Mülkiyede (295) i nehari, (100) ü leyli olarak (395) talebe mevcut idi.

Mektebi Mülkiye; teessüsü günündenberi memlekette bir yıldız gibi parlıyordu. Mektebin leyliye tahvili Mülkiyeyi daha feyizli bir hale getirdi. Leylilik hayatı Mülkiye ailesinin mânevî rabitalarını teşdide hizmet etti. Muallimlerin talebe ile münasebetleri cidden pederane ve çok sasimi idi. Tedris ve terbiyedeki feyiz; talebe arasında kopmaz kardeşlik rabitaları vücuda getiriyordu. Bu suretle s f dostluklar, mütekabil hür-

metler, merdane muavenetler, müsterek meserret ve acılarla, Sultan Mahmut türbesi civarındaki o kıymetli yuvânın kendi muhitine mahsus an'analerle (Mülkiye âilesi) veya diğer maruf bir tabir ile (Arapkirliler birliği) teşekkül ediyordu.

Hersene çıkardığı mezunlarla memleketin her tarafında münevverbir hızıp teşkil eden Mülkiye; bir yandan mezunlarının kıymetli neşriyatı, diğer yandan muktedir muallimlerinin Mülkiye kürsülerinde talim ettikleri ilmi hakikatlerin intişarile mektep haricinde de akisler ve cereyanlar vücuda getirmeğe başlamıştı. Bu cereyanlardan biri; o zamanlar tevellüt eden (Ekrem - Naci) münakaşası, (Edebiyatı cedide - Edebiyatı atika) mücadelesi idi. Bu münakaşalar neticesinde [Hâmit - Ekrem] mektebi edebisinin teessüs ve teşekkülünü tesride Mülkiyelilerin çok himmet ve hizmeti olmuştur,

Edebiyattan sonra Mülkiye talebesinin o zamanlar büyük bir alâka ile takip ettiği ders (tarihi umumî) idi. Bu dersi (Murat bey) okutuyordu ve talebenin bu zata karşı fevkalâde hürmetleri vardı. Hattâ (Murat bey) tarafından o devirde neşredilen [Mizan] ın da talebe üzerinde çok tesiri vardı; münderecatı emsaline nazaran pek ahrarane olduğundan talebece daima aranırdı..

Mektebi Mülkiye bu feyizli devresinde üç büyük uzvunu maddeten, birini de mânen kaybediyor; Sait bey, Ekrem bey, portakal Mihail paşa) kürsii tedrislerinden ayrılıyor; (Ohanes paşa) da tedrisatında eski ruh ve revnakını tamamen terk eyleyordu. Artık (Ohanes paşa) „ İlmî serveti milel „ eserini yeniden tabedemiyor, ders saatini sadece iktisadi mübahasaları yazdırmakla geçiriyordu. Talebe; notlarını tashih için bazan muallimden aldığı matbu kitabın satırları arasında [Murat] kelimesinin muallimin hattı destile [Meram] a tahvil edildiğini görüyordu.

Lâkin Mülkiye ailesi; yine bu devirde diğer üç mühim ve muhterem sima kazanıyor:

Hukuku düvel ve ticaret muallimi (Ali Şehbaz efendi),

Mecelle muallimi (Atıf efendi), Nizamatı zaptiye muallimi (Manyasi zade Refik bey).. Bu üç zatın ilim ve irfanı Mülkiyeyi o zaman seri bir sukuttan korumuştı. O devri idrak eden Mülkiyelilerin kalbinde bu muktedir üstatlar için çok derin bir hissi hürmet vardır.

Mülkiye tesis edilirken (1293) senesinde yapılan ders programları (1300) senesine kadar hiç bir tadile uğramadan aynen devam etti. (1300) senesinde âlî sınıflardan (felsefe) dersi kaldırılarak yerine (usulü fıkıh) kondu, idadi sınıflarının birincisine de (hüsnühat) dersi ilâve edildi.

(1301) senesinde âlî sınıflara (hıfzıssıhha), idadi sınıflarına da (arabî) dersleri konuldu. (1302 - 1303) senesinde âlî ikinci seneye (tersimatı riyaziye), âlî birinci seneye (tabakatülârz) ve idadi ikinci sınıfına da (hüsnühattı fransevî) ilâve olundu.

(1307 - 1308) ders senesinde ise; âlî sınıflardan (etnografya) kaldırılarak yerine (ulûmü diniye) dersi konulduğu gibi bütün idadi sınıflarına da bu (ulûmu diniye) dersi teşmil edildi

Bu suretle Mektebi Mülkiyenin tedrisatındaki parlaklık ve mezunlarile müdavimlerindeki açık fikirlilik mutlakıyet idaresini düşündürmeğe başlamış ve sarayın karapençesi Mülkiyedeki nurla açıktan açığa — en hafif tabirle — meşgul olmağa başlamıştı.

Mülkiye ailesi; bâriz bir surette esaslı darbeye (24 Kânunuevvel 1307) tarihli nizamnamesinin (1308) senesinde mevkii tatbike konulmasile maruz kalmıştır. Bu tarihten itibaren Mülkiye; feyyaz devresini kaybederek (1316) senesine kadar bir tevakkuf devresi geçirmiştir. (1308) de tatbikine başlanan bu nizamname ile mektebin âlî ve idadî kısımlarına birer sınıf daha ilâve edilerek âlî kısım üç sınıfa, idadî kısım dört sınıfa çıkarılmış, âlî ve idadî bil'umum sınıflara (fransızça) dan maada (elsinei-erbaa) namile „Arapça, Rumca, Ermenice, Bul-

garca" dersleri ilâve olunarak talebenin bunlardan birine devamı mecburiyet altına alınmış ve Mülkiye mezunlarının eski imtiyazları kaldırılarak evvelâ şu hizmetlere tayin edilecekleri tasrih olunmuştu: „ Vilâyet ve Mutasarrıflıklar maiyeti, birinci derecede ve maaşı 700 kuruştan aşağı olmayan nahiye müdürlükleri, aklâmı şahane hulefalığı, mekâtibi idadiye müdürlükleri..” Bunlardan vilâyet ve Mutasarrıflıklar maiyetine tayin olunanlar üç sene hizmetten sonra ibrazı liyakat ve ehliyet eylerler ise nahiye müdürlüğüne ve üçüncü sınıf kaza kaymakamlığına tayin olunacaklardı. Maamafih Mülkiye mezunlarının terakki hakları ancak „ ikinci sınıf kaza kaymakamlıkları ve aklâm mümeyyizliği ve şurayi devlet muavinliği ” madununda bulunan memuriyetlere kadar cari olup; işbu memuriyetlerle bunların mafevkindeki memuriyetlere nailiyetin herhalde liyakat ve ehliyet ve mercilerince tercih ve intihaba mütevakıf olduğu da ayrıca bu nizamnamede tasrih edilmişti.

Bu suretle Mülkiyeliler bu nizamname ile çok mühim bir darbeye maruz kalıyorlardı. Bu nizamnamenin yegâne iyi maddesi her sene bil'umum idadî mektepleri mezunları arasından bilmusabaka (40) efendinin mektebe kabulünü âmir olan ve bu suretle talebe kaydında musabaka esasını muhafaza eden maddesi idi.

Bu sıralarda Mülkiye ailesi büyük bir ziyaa daha maruz kaldı: (1 Şubat 1310) tarihinde müdürleri ve mânevî babaları (Abdürrahman Şeref bey) limaslahatin (Galatasaray Sultanisi) müdürlüğüne tahvil edilerek Mülkiyeden uzaklaştırıldı, İtidali, müdebbirâne ve pederane nasihatları ile; akıp gelen istipdat ve tahakküm seline karşı tedbirsizce durmak isteyen bir çok genç Mülkiyelilerin hayatını ve istikbalini kurtaran (Abdürrahman Şeref) beyin talebe üzerindeki nüfuz ve tesiri pek büyüktü. (16) sene Müdürlükten sonra kendisinin bu suretle idareden ayrılması mülkiye için esaslı ve mühim bir darbe oldu.

Yalnız (Abdürrahman Şeref bey) o zamana kadar Mül-

kiyede tedris ettiği (Tarihi Osmanî) dersine kemakân devam etti. Müdiriyetten ayrılmasına pek ziyade müteessir olan talebesini: „Gönlüm yine sizinle beraberdir. Hem sizden büsbütün ayrılmadım. Haftada bir kaç saat görüşebiliriz“ diyerek teselliye çalışıyordu. Fakat bu teselli ne kendisinin, ne de talebesinin gözlerinde billurlaşan yaşları saklıyamıyordu.

Bir müddet sonra (Tarihi umumî) muallimi (Murat bey)in firarı, daha sonra (Manyasi zade Refik) beyin kürsüsünden çekilmesi, (Âtîf bey) ile (Ali Şahbaz efendi)nin irtihalleri ve nihayet hayatı talimiyesi sönmüş olmakla beraber mülkiye âilesinin eski bir rüknü olması itibarile sevilen (Ohanes paşa)nın infikâki talebeyi büsbütün yetim bırakmıştı.

Bundan maada Maarif Nezaretinin müteakiben ders programlarında yaptığı tebeddüller ile de Mülkiyenin esasları birer birer yıkılıyordu:

(1309) senesinde ders programları esaslı bir tadile tabi tutularak âlî sınıflara (ilmi ahlak, ilmi kelâm ve tefsir ve hadis, usulü fıkıh) dersleri konduğu gibi İdadî sınıflarındaki dersler daha ziyade tağyir edilerek (Tarihi umumî) anlaşılamiyacak derecede ihtisar edilmiş ve (akaidi islâmiye, hüsnühât, sulu boya resim, arabî, farisî) gibi derslerden başka talebeye lûgat ezberletmek için bir de (lûgat) dersi ihdas olunmuştu. Âlî ve İdadî kısımlarda evvelce konan (elsinei erbea) dersleri de berdevamdı.

Fakat iş bununla da kalmıyordu.. Saray idaresi Mülkiyede fişkiran nuru tamamen kendi hedefine menfi buluyordu. (1312-1313) ders senesinde Ulûmu diniye) dersleri çoğaltılarak (ilmi servet ve hukuk) dersleri mektebin teşekkülü gayesine muhalif olarak azaltılmış, (1309)danberi esasen metrûk olan, fakat ders cetvelinde bırakılan (Tarihi umumî)nin (Tarihi Osmanî) ile birlikte tedrisi kararlaştırılmıştı. (1314-1315) senei dersiyesinde ise (medhali ilmi hukuk) dersi lâğvedilmiş, (Tarihi umumî) dersi de zaten talebe yavaş yavaş alıştırıldığından tamamen programdan çıkarılmıştı.

(Edebiyat) derslerine gelince; bir müddetten beri bu ders

zaten ihmal edilmişti. (Abdürrahman Şeref) beyin müdürlükten uzaklaştırılmasını müteakip; (1311) senesinde haftada iki saat-tan ibaret olan bu ders proğramlardan büsbütün kaldırılarak yerine (kitabete resmiye) ve (belâgat) dersleri konulmuştu. Hattâ (edebiyat) dersinin Mülkiyeden kaldırılması için mektep müdiriyetinden yapılan inhaya Maarif Nezaretinden gelen cevapta „ilcayı maslahatla“ bu dersin kaldırıldığı bildirilmişti. Bilâhare (1316) senesinde (belâgat) dersi de lâğvolunarak yerine (ahlak) tedrisi tekrur etti.

Bütün bu manialara ve şiddetlere rağmen Mülkiye âilesi bu devrede de berhayat idi. (1311) senesi nihayetlerinde son sınıf talebesinden bir kaç genç [Mektep] ismile haftalık bir risale neşrine başlamıştılar. (Nami, Haki) gibi müstear namlarla mülkiyeli gençlerin yazı yazdıkları bu risale her Perşembe muntazaman çıkıyor ve bidayette pek o kadar nazarı dikkati celbetmiyordu. Lâkin biraz sonra bu risale; Mülkiye âilesi haricinde köşede bucakta münferit kalan inkişafa müheyya dimağları da etrafına toplamağa muvaffak oldu. (1312) senesi iptidalarında (Mektep) mecmuası (Cenap Şehabeddin, Tevfik Fikret, Halit Ziya, Mehmet Rauf) beylerin de eserlerini neşre başladı. O zaman edebiyat âleminde henüz pek maruf olmıyan bu imzalarla intişar eden yazılar gelecek edebî inkılâbın ilk müjdecisi idi. Filhakika bir sene sonra [Serveti fûnun] da tesis olunan „edebiyatı cedide“ nin, „Tevfik Fikret-Halit Ziya“ mektebi edebisinin ilk temeli [Mektep] risalesinde kurulmuştu.

1300 senesinden beri tesislerine başlanan ve adetleri gittikçe artan vilâyat mektebi idadileri müdür ve muallimliklerine bidayette hep Mülkiye mezunları tayin olunuyordu. (Münif paşa) nın Maarif nazırlığı zamanında bu İdadî mektepleri adeta Mülkiye âilesinin bir kolonisi olmuştu. Mülkiye sakfı altında iktisap olunan terbiyei fikriyenin ikinci derecede intişar merkezi bu İdadiler oluyordu. (1316) senesinde Mülkiyenin idadi sınıfları tefrik olunarak (Mercan)a nakledildi. Ve mektepte yalnız üç seneden ibaret âlî kısım kaldı. Proğ-

ramlarda da yeniden mühim tadilât yapılarak bazı dersler lağv ve bazıları da zararsız (!) bir hale ifrağ edilmiş ve bir iki de yeni ders ilâve olunmuştu: Her üç âli sınıfa da (hüs nûhat) dersi konulmuş, bir de (usulü tercüme) dersi ihdas kılınmıştı.

(1317-1318) senei dersiyesinde de (ahkâmı evkat) dersinin mazarratlarına dair verilen jurnal üzerine bu ders te (Tarihi umumi) gibi büsbütün kaldırılmıştı.

(1318-1319) senesinde ise [nizamâtı zaptiye] dersi de kaldırılarak (usulü fıkıh) takviye edilmişti.

Artık ders programlarında yapacak berbatlık kalmamıştı. Kanatları kırıla kırıla Mülkiyeyi; (Medresetülhattatın) veya (Camiül'ezher) ebenzeten mutlakîyet idaresi (1319) dan (1324)e, yâni meşrutiyetin ilânına kadar programlarda yeni tebeddül-ler yapmadı, çünkü yapmağa lüzum hissettirecek mevzu bitmişti.

Buna mukabil sıra Mülkiyenin teşkilâtına gelmişti. Çünkü bütün bu darbelere rağmen Mülkiye âilesi yine içinden yanan bir volkan gibi ateşini saklıyordu.

(1318-1319) senei dersiyesinde Mülkiyenin leylî kısmı kaldırılarak talebenin samimiyet bağlarını kuvvetlendiren en mühim âmillerden biri daha ortadan yok edilmiştir. Bu suretle mutlakîyet idaresi ocağımıza şiddetli bir darbe vurmuş oluyordu. Üç kişinin sokak ortasında durup konuşmasından kuş-kulanan istibdat kartalı; memleketin en münevver gençlerinin geceli gündüzlü bir arada bulunmasına nasıl müsamaha edebilirdi? Bu suretle [20] sene kadar leylî olarak devam eden Mülkiye artık neharî olmuştu..

Diğer taraftan (24 Kânunuevvel 1317) tarihli ve (13) bendi havi bir kararname ile de muallimlerin ağzı tamamen kilit lenmiş ve hakkı kelâmları nezolunmuştu: «Muallimler ders-lerinin haricinde hiçbir sebep ve behane ile talebeye bir güna bahs ve kelâm dermiyan» etmiyecekler ve müdür ile muavin

«dershaneleri ve muallimin ile mütealliminin ahval ve efkârını daima teftiş» eyliyeceklerdi. Ayrıca tayin olunan, müfettişler de muallimlerle beraber dershanede bulunarak «vazifei teftiş ikmâl» edeceklerdi. Zaman zaman talebenin kitap ve eşyasının kontrolüyle zararlı kitaplar ve vesaik yakalamak ise moda hükmünde idi.

İdarei mutlakanın gittikçe artan vehmüasabiyetinin tezahüratı olan bu kadar şiddetli tedbirler altında Mülkiye tabii bir hissi tahalfuz ve şayanı dikkat zahiri bir sükûnet gösteriyordu. Muallimler sükût ediyor, talebe hareketsiz vecamit görünüyordu. Hakikatta muallimlerin sükûtu, istinsah edilen defterlerin mânasız görünen klişeleri en kuvvetli ifadelerden daha belîğdi.

Mektebe kaydolunan talebe için müsabaka usulü devam eylediğinden yurdun muhtelif köşelerinden bir çok güzide zekâlar yine Mülkiyenin sakfı altında toplanıyor ve muallimlerin rehberlik hususundaki mesaileri takyit ve taksir edilmiş olmağla beraber müessesenin parlak mazisi, mensupları için yürünecek yolu gösterip aydınlatan bir meş'al oluyordu. Eski ve yeni Mülkiyeliler arasındaki his ve fikir bağılılığı asla inkıta uğramadığından o devredeki Mülkiyeliler de saray idaresinin bütün tazyiklerine rağmen sağlam bir seciye ve nihayetsiz bir memleket aşkı ile Mülkiyenin mazisinden mevrus ruhu muhafaza ediyorlardı.

Gizli mütalealar, münakaşalar, elden ele geçen tehlükeli(!) eserler memleketin selâmeti endişesile müşterek gayeyi, takip olunacak yolları tersim ediyor, (tarihi siyasi) ve (hukuku esasiye) gibi derslerin memleketin idaresini eline alacak olan gençlere gösterebileceği hakikatları Mülkiye gençleri sanki kendi kendilerine bulmağa ve sezmeğe çalışıyorlardı.

Mülkiyenin bu elemli devri (Abdürrahman Şeref) beyi takiben (1 Şubat 1310) tarihinde müdür olup (8 Ağustos 1324) tarihine kadar [14] sene bu mevkii işgal eden [Hacı Recai bey]in zamanına tesadüf eder.

(1324) Temmuzunda Yurdun bütün hayatında görülen teceddüt hamlesi Mektebi Mülkiyede de tesirini gösterdi. Programlar esaslı tadilâta uğradılarak Mektebin gayesile mütenasip dersler ve ezcümle: (Tarihi siyasi, Hukuku esasiye, Dâveli selâse kanunu esasileri tarihçesi, Coğrafyayı iktisadi, etnografya) gibi dersler ilâve edildi, bir çok yeni ve kıymetli muallimler tayin olundu, lüzumsuz dersler tayedildi. Böylelikle Mülkiye; program ve heyeti talimiye itibarile yenileşmiş bulunuyordu. O sırada ders programlarına bir de (Hikmeti hukuku islamiye) dersi konulmuştu.

Meşrutiyeti mütaakip Mülkiyenin nail olduğu ihtimamla aldığı son şekli ve ona inzimam eden feyizli ve şerefli bir mazi müessesesinin mühim bir an'anesini bozmağa sebep oldu: Mektebi Mülkiye gibi parlak bir mektebin ted'isatından edilecek istifadeyi mahdud gençlere hasretmenin doğru olamayacağı iddia edilerek müessesesinin aşikâr olan hususiyetine bakılmadı ve başka memleketlerin Darülfünunlarına kıyas olunarak muhsulü isticâl olduğu bilâhare anlaşılan bir kararla (1324 - 1325) ders senesi başında Mülkiyeye duhul müsabakasının ref'i cihetine gıdildi. Mülkiye meznunlarına tanınmış olan imtiyazların bundan sonraki mezunlara taahhüt edilmemesi şartile o sene Mülkiyeye (300)e yakın talebe kabul olundu, devam mecburiyeti de hafifletildi.

Halbuki Mektebi Mülkiyenin en büyük kuvveti müsabakasından ve devam mecburiyeti ile intizam ve zaptü raptından doğuyordu.

Bu suretle yeni programlarla büyük bir faaliyete sahne olmasına ve devrin hakiki Darülfünunu haline gelmesine rağmen Mülkiye; mahiyeti hususiyesini kaybediyordu.

Meşrutiyetin bu ilk senelerinde bu ilk hataya ilâveten ikinci büyük bir hata daha yapıldı: Mektebi Mülkiye; Sultan Mahmut türbesi civarındaki eski ocağından çıkarılarak ve orası bir İdadi mektebine tahsis edilerek (1325 - 1326) ders senesi bidayetinde Darülfünunla beraber (Zeynep H.) konağına naklolundu.

Artık Mektebi Mülkiye ismini muhafaza etmekle beraber hakikatte Darülfünunun bir şubesi vaziyetine gelmişti ki bu da; Mülkiyeyi Darülfünuna müşabih telâkki etmenin tabîî ve mantıki bir neticesi idi.

Bu esnalarda memleketin hayatı siyasiyesi diğer meşrutî memlekctlere kıyasen tanzim olunduğu gibi müessesatı da o memleketlerin müesseselerine müşabih ve mümasil olsun isteniyordu. Bu halde Mektebi Mülkiye; ya Darülfünuna kalp ve ilâve olunacak, yahut Paristeki Ulûmu Siyasiye mektebine benzetilecekti. işte bu telâkkiler Mektebi Mülkiyeyi gâh birinci, gâh ikinci şekle ifrağ etmek istedi.

Maamafih Mülkiyenin eski essaları yine mevcudiyetini hissettiriyordu. Bu cümleden olarak talebe kayıt ve kabulünün takyidi ihtiyacı tekrar takdir olunarak yine imtihan esası kabul olundu ve nakıl senesi alınan talebe imtihau ile tefrik olundu. Fakat bu imtihan bir müsabakadau ziyade duhul ve liyakat imtihanı mahiyetinde idi; ispatı liyakat eden talebenin alınması takarrür etmiş, miktar tesbit olunmamıştı.

Mülkiyenin Darülfünunla aynı sakf altında çalıştığı bu devrede Mülkiye ailesi bir taraftan şahsiyetini muhafazaya uğraşıyordu. Mektebin resmî teşkilâtı haricinde Mülkiyenin ve mezunlarla müdavimlerinin terakkisini istihdaf eyleyen iki uzviyet: [Mezunini Mülkiye] ve [Müdavimini Mülkiye] cemiyetleri vücuda getirilmişti. Şayanı kayıttırki bu iki teşekkül de o zamanın siyasî cereyanlarına alet olmamıştır. Mülkiye mezunlarının her biri şahsen bir kanaatı siyasiye sahibi olduğu halde bu kanaatini cemiyetin gayesinden ayrı tutmuşlar ve böylelikle cemiyetin ve neşreylediği: [Mülkiye] mecmuasının siyasetten uzak kalarak samimî ve âilevî mahiyetini muhafaza eylemesini temin etmişlerdir.

Bu sıralarda Mülkiyenin müessesatı saire arasındaki mevkii yine günün münakaşa mevzularından biri idi. Mülkiyenin memleket için yapacağı bir çok hizmetler bulunduğuna kani olanlar hem mektebin istiklâlini bir kat daha temin etmek, hem de yeniden tensik ve takviye eylemek için Mülki-

yenin bir taraftan İran sefarethanesi civarındaki ayrı bir binaya naklini temin eyledikleri gibi, diğer taraftan bir komisyon teşkil ettirerek ders programlarının ve teşkilâtın yeniden görüşülmesini mevzuubahseylediler. Bu komisyonda bu defa da Paris (Ulûmu siyasiye) mektebinin model ittihazı fikri galebe çaldı ve (1329) senesinde mektebin (Siyasî, İdarî, Malî) olmak üzere üç şubeye tefriki, tedrisatın dört sene devamı, ilk iki senenin müşterek olması ve şube tefrikinin üçüncü seneden itibaren başlaması kararlaşılarak tatbikine geçildi.

Fakat bu yeni teşkilât için daha vasi bir bütçeye ihtiyaç bulunduğundan ve muallim itibarile de yeni unsurlara lüzum tahakkuk ettiğinden her iki noktadan bu yeni program o zaman amelilikten Mahrum kaldı ve müşkilâta uğradı. Bu müşkilât; Mektebi Mülkiyeye lâkayt ve aleyhtarolanlara; harbî umuminin ihdas eylediği vaziyetten de istifade eylemek suretile; Mülkiyenin ilgası teşebbüsünde bulunmağa fırsat verdi ve mektebi Mülkiye maalesef [24 Ağustos 1331] tarihli kanunu muvakkatla ilga edildi.

Bu kanunu muvakkata nazaran; bütçeden tenzil olunan Mülkiye tahsisatı Darülfünuna zam olunuyor ve Hukuk fakültesinde [İdarî, Malî, siyasî] olmak üzere üç şube vücuda getirilerek Mülkiye Darülfünuna kalp ve ilhak ediliyordu.

Bu suretle [39] senelik feyyaz bir hayattan sonra Mülkiye; akademik münakaşaların kurbanı olarak ve bütün Mülkiye âilesinin kalplerinde derin birer yara bırakarak tarihe gömülmüştü..

Mülkiyenin bu ilk devresini bitirirken (8 Ağustos 1324) tarihinde Mülkiye müdirliğinden infisal ettiğini yukarıda kaydettiğimiz (Hacı Recai Bey) den sonra, yani meşrutiyet devrinde müdiriyet makamına gelen diğer zevatı de sırasile zikredelim:

8 Ağustos 1324 den 23 Mayıs 1325 tarihine kadar Celâl B.,
23 Mayıs 1325 ten 1 Haziran 1327 " " Rakım "
22 Ağustos 1327 den 31 Ağustos 1331 tarihine kadar (ki ilga tarihidir) Mehmet Hikmet Bey .

Bu suretle Mektebi Mülkiye (Mehmet Hikmet) Beyin müdirliği zamanında ilga edilmiş bulunuyordu..

Memlekette iyi memur ihtiyacı yine baki idi. Bilhassa meslekî bir tahsil ve terbiye ile yetişmiş memurlara her zaman ihtiyaç hasıldı. Netekim Mülkiyeyi ilga edip vezâifini Hukuka tahmil ederken orada yeni teşkilât ve şubeler ihdası; Mektebi Mülkiyeyi ilga edenlerin dahi bu müessesenin bir faide ve lüzum membaı olduğuna kanaatlarını zımnen gösteriyordu. Esasen ilga keyfiyeti pek aceleye gelmiş, eyice ve etraflica tetkik edilememiş, hattâ Mülkiyenin meyvalarile en fazla alâkdar olan (Dahiliye Nezareti) nin bile rey ve mütaleası alınmamıştı.

Fakat harbî umuminin bütün şiddetile devamı, haricî galelere dahilî müşkilâtın inzımanı hükûmet erkânının memleket idaresi hususundaki kanaatları üzerine hergün biraz daha fazla müessir olmağa başlamış, ilim ve tecrübe mahsulü mütâlaaların nazarı iltifat ve itibara alınmasına imkân hazırlamıştı. Teakup eden vukuat, müşahedeler, raporlar Mektebi Mülkiyenin ilgasından mütevellit boşluğu bariz bir surette meydana çıkarıyordu.

Nihayet Darülfünunda yalnız ilim gayesi maksut olduğu ve idare memurlarına lâzım gelen meslek ve ihtisas dersleri ve terbiyesi gösterilmeğe imkân bulunmadığı cihetle idare memurları için muktezi vukuf ve malûmatı temin eyleyecek bir müessesenin vücuda getirilmesi hükûmetçe kararlaştırıldı ve (Dahiliye Nezareti) tarafından bir lâyihai kanuniye hazırlanarak Meclisi Meb'usana verildi.

Bu lâyihada yeni Mektebin [Memurini İdare Mektebi] unvanile tevsimi teklif ediliyordu. Lâkin meclis encümenleriyle heyeti umumiyesinde [Mülkiye ailesi] için şerefli bir surette cereyan eyleyen müzakereler neticesi; tamamen leyli olup üç âli sınıftan mürekkep bulunmak, alınacak talebe imtihanla tefrik edilmek üzere bu teşekküle yine [Mektebi Mülkiye] ismi verilmesi kabul olundu. Böylelikle [1 Nisan 1334] tarihli ka-

Kitabeti Resmiye	“	Ali Seydi Bey
Tarihi Siyasî	“	Ali Reşat “
Maliye	“	Şefik “
İktisadî Coğrafya	“	Hâmit “
Ceza	“	Tahir “
Hukuku amme	“	Salâhettin ve Cemil Beyler
Ticaret Hukuku	“	Celâl Bey

Arazi ve Evkaf “ Halil Cemal ve Ebülilâ Beyler ve ilâh.. gibi ki bunlardan bir çoğu Mülkiyenin eski evlâtlarından idiler ve tedris kürsülerinde o eski arapkirli aşkile işe sarılmışlardır.

Keza idare heyeti de müdür, müdür muavini, muallim muavinleri hattâ mektep kâtibi de dahil olarak hep Mülkiye mezunlarından idiler ve Basübadelmevt sırrına mazhar olan Mülkiyeye candan bağlanmışlardır .

Yalnız o zaman Mektebi Mülkiyeye talebe bulmak bir mesele idi. Çünkü âlî tahsil çağına gelmiş gençlerin heman hepsi harbî umumî dolayısıyla silâh altında idiler. Bunun için (Dahiliye Nezareti) nin teşebbüsleri üzerine Mektebi Mülkiye duhul ve müsabaka imtihanlarına iştirak ederek ispatı liyakat edeceklerin askerlikten tecili ve hattâ silâh altında bulunanların terhisi temin olunmuştu Tertip edilen imtihan sualleri vilâyetler, Mutasarrıflıklar ve Askerî F. merkezlerine gönderilerek hem oralarda, hem de İstanbulda imtihanlar yapıldı ve neticede memleketin muhtelif mahallerinde müsabakalara giren (100) talipten kanun mucibince (45) i mektebe kabul olundu ve Yıldızdaki eski yaveran dairesinin bir kısmında mektep [5 Teşrinievvel 1334] tarihinde derslere başlandı. O sene tabii yalnız birinci sınıf teşekkül etmişti, bilâhare iki sene içinde sırasile diğer sınıflar da teşekkül etti. Mülkiye, ilk seneyi yıldızda geçirdikten sonra orasının Musikai Hümayuna tahsisinden dolayı ertesi sene Kabataşta (Ethem paşa) konağına nakletti ve (3) sene kadar orada tedrisat devam eyledi. Mülkiye: ihyasından iki sene kadar sonra da (27 Temmuz 1336) tarihli kararname

ile Dahiliye Nazaretinden alınarak eskisi kibi (Maarif Neza-
reti) ne raptedildi.

Mülkiyenin bu devresinin ilk seneleri memleketin en baht-
sız ve kara günlerine rastlar.. O günlerin ihtisaslarını da ih-
yayı müteakip Mülkiyeye ilk girenler arasında bulunan şu âciz
kardeşinizin lisanından dinleyin:

Mektebin açılış tarihi zaten umumî harbin son aylarına te-
sadüf etmişti. Dört senelik kanlı bir harbin memleketin sine-
sinde açtığı binbir harabinin derin yaraları yetmiyormuş gibi
onu takip eden mütareke ve işgal seneleri bu yaraların üze-
rine biber ekti Yurdun her köşesini yığın yığın kara bulutlar
kaplamıştı. Kulaklarımız iniltiden yırtılıyor, kalplerimiz ıztı-
raptan burkuluyordu. Galiplerin donanması mektebimizin ta
karşısında demirlemişti. Kafamızı Bogazın mavi sularına çevir-
dikçe ciğerlerimiz nefes almak kabiliyetini kaybediyordu. Haf-
ta başlarında sokağa çıktıkça; işgal ordusunun kaldırımlarda
akan renk renk ve çeşit çeşit kalabalığına, içimizdeki vatan-
daş geçinen yılanların durup dinlenmeyen ve dinmeyen taş-
kınlığı inzimam ediyor ve bizi hayattan bezdiriyordu.

Artık birçoklarımız tatil günleri sokağa çıkmaktansa mek-
tepte kalmağı tercihe başlamıştık. Dışarıdaki bu iğrenç ve bü-
yük tehlike; Mülkiyenin dört divarı arasında geceli gündüzlü bir
arada geçen aile hayatımızı bûsbütün kuvvetlendirmiş ve bizi
birbirimize okadar bağlamıştı ki adetâ yekpare bir kalp gibi
perçinlenmiştik..

Eski Mülkiyeliler Saray ve mutlakiyet idaresinin tâzyik
leri karşısında nasıl içten ve candan gelen bir mücadele ru-
hile büyüdülerse biz de o senelerde bir taraftan İstanbul hü-
kûmetinin, diğer taraftan işgal ordularının hergün yeni yeni
tezahürler gösteren marifetleri karşısında öylece ruh ve fikir
birliğile yekpareleşerek Anadoludan doğacak büyük yarına tam
bir imanla bağlandık ve kendimizi ümit içinde kitaplarımıza
vererek:

" Biz bugünün değil: o büyük yarının çocuklarıyız!.. dedik
ve çalıştık. Mülkiyenin sakfı altında şuurlu bir şekilde yanan

ve parlayan bu [Millici] ruhunu sezen kara kuvvet: onu yıka-
bilmek için içmize kadar sokuldu:

Bizi avlamak için devrin sözde Sultanı (Vahdettin) bir
irade ile Mülkiyeyi “ lütfen Himayei mülûkânesi „ altına aldı
ve mektebimizin ismi [Mektebi Mülkiyei Şahane] oldu. Ta-
lebe toplanarak bu „haberi beşaret âver“ usulen tebliğ edildiği
gün; ne onu tebliğ edenlerin, ne de tebelluğ eyleyenlerin çeh-
resinde en ufak bir sürur çizkisi görülmedi. Bilâkis sinirden
takallüs etmiş yüzlerimizde dolaşan acı bir tebessüm ve tahaccür
etmiş bir sükût bu tevcihe kâfi bir cevap oldu; dağıldık..

Zaten bundan ne çıkacaktıki? Eskiden de Mülkiye Padişa-
hın himayesinde idi ve fakat en büyük darbeleri yine o ka-
naldan yemişti.

İş bu kadarla kalmadı. Arkadaşlardan biri devrin bayağılığı
karşısında isyan edip nasılsa Padişahı tahkir edecek bazı söz-
ler söyledi. Talebenin ve idarenin bütün gayretine rağmen maal-
eseef bu genç kurtarılamadı ve kara kuvvetin binbir tehdidi
önünde feda edildi; mektepten koğuldu.. Tart kararı talebeye
tebliğ edildiği gün hâlâ kulaklarımda çınlayan mukaddes kar-
deş sesi: „ lânet olsun bu kararı verdirenlere!. „ diye yükseldi;
bizzat kararı tebliğ eden ve onu okurken içinden ağlayan idare
memurunun da iştirak ettiği sun’ı öksürük gürültüleri arasın-
da yeni bir mes’elenin hudusunun önüne geçildi.

Kara kuvvet bizi sindirmek istedikçe biz büsbütün yakın-
laşıyor ve anlaşıyorduk. Muhalif matbuatın kudurmuş neşriyatı
karşısında gazetelere bilâperva: „Gençlik sizden bunların hesa-
bını soracaktır. „ diye beyannameler gönderirken, öbür taraf-
tan her yeni vak’aya karşı biraz daha kanayan ve sızlayan kalp-
lerin azacık teselli aramak için yaptığı matem bayraklı o ta-
rihi mitinglere iştirak ediyor, seslerimiz kısılincaya kadar bağı-
rıyor ve ağlıyorduk..

İşte böyle hüznün ve elem içinde geçen üç senelik bir mek-
tep hayatından sonra 1337 senesinde Mektebi Mülkiye yeni
devresinin (23) kişiden ibaret kalan ilk mezunlarını verdi.
Bunlar; Mülkiye sıralarında imanla bekledikleri büyük yarının

güneşini; diplomalarını aldıktan pek az sonra gördüler ve inkılâbın ileri hamleleri içinde yerlerini aldılar.

Mülkiyenin bundan sonraki hayatı; mes'ut inkılâbımızın nur ve ziya taşan feyyaz devresine isabet eder. Mülkiye, bundan sonra bir taraftan yeni rejimin yüceletici ve ilerletici ihtimamına mazhar olarak, diğer taraftan eski mezunlarının etrafında çevirdiği samimiyet ve alâka halesi içinde dinçleşerek Yurdun kendisinden beklediği vazifeleri yapmağa çalışmış ve her sene yetiştirdiği yeni mezunlarla inkılâbın her sahasına yeni uzuvlar vermiştir.

Mektebin ihyasını müteakıp; yukarıda arzedildiği üzere Mülkiye müdürlüğüne tayin olunan (Hüseyin Nazım bey) 27 Mayıs 1337 tarihinde Tedrisatı âliye müdiri umumiliğine nakledilerek mektep müdiriyetinden ayrılmıştır. Bilâhara (Mehmet Süreyya) bey müdür olmuş, sonra (Hüseyin Nazım) bey, [İkinci defa ölarak] tekrar müdiriyete gelmiş, sonra (Hâmit) bey, en sonra da (Baban Zade Şükrü) bey müdür olmuşlardır ki el'an bu vazifededirler.

Mülkiye mektebi ; yine yukarıda arzolunduğu veçhile Kabataştaki Etem Paşa Konağında üç sene kaldıktan sonra Aksarayda Cerrah Paşa Caddesinde bir konağa naklolunmuş ve orada da birkaç sene bulunduktan sonra ihyayı müteakıp ilk defa işgal ettiği Yıldızdaki binaya yerleşmiştir ve el'an da oradadır. Ve bu defa mezkûr bina müstemilâtile bitlikte tamamen Mülkiyeye tahsis olunmuştur.

1927-1928 Ders senesinde Mektebi Mülkiyenin teşkilatında tādilat yapılarak mektebin üçüncü sınıfı, yani son sınıf idarî, malî ve siyasi olmak üzere üç şubeye ayrılmıştır. Ve talebenin son sınıfta bu şubelerden birini ihtiyar ederek o şubeye devam etmeleri imkânı hazırlanmıştır. Bu şubelerde gösterilen dersler şunlardır :

idarî şubede :

Bütçe. hukuku medeniye, lisan, hususî hukuku düvel, hu-

1861 yılında kurulmuş olan bu okulun 1928 senesinde mezun olan öğrencilerin mezun oldukları bölümleri aşağıda görülmektedir.

Mali şubede :

Bütçe, istikrazlar, doktrin, lisan, hukuku medeniye, gümrük, içtimai iktisat, nakit, borsa ve banka, usulü defteri, ziraî iktisat, iktisadi coğrafya, hukuk muhakemeleri usulü.

Siyasî şubede :

Siyasî tarih, Fransızca, İngilizce, hususi hukuku düvel, diplomasi muhabere, siyaseti iktisadiye, hukuku amme, iktisadi coğrafya, umumî hukuku düvel..

Mektebi Mülkiyenin bu suretle 1928 senesinden itibaren verdiği mezunların bir kısmı idarî, bir kısmı malî, ve bir kısmı da siyasi şubeden çıkmaktadırlar ve binaenaleyh ilk sınıftaki müşterek tahsilden sonra son sınıfta böyle ayrı şubeler halinde ikinci bir meslekî taksim yapılması talebenin ihtisas itibarile daha iyi yetişmesini temin etmekte bulunmuştur.

Mektebi Mülkiyenin şimdiye kadar yetiştirdiği mezunlar hakkında da erkama müstenit bazı malûmatı ilâveten arzedeyim:

Sene	Mezun Adedi	Sene	Mezun Adedi	Sene	Mezun Adedi	Sene	Mezun Adedi
1295	13	1309	79	1323	37	1340	11
1296	7	1310	76	1324	42	1341	17
1298	21	1312	30	1325	42	1926	10
1299	24	1313	44	1326	48	1927	25
1300	21	1314	28	1327	178	1928	19
1301	24	1315	37	1328	91	1929	30
1302	25	1316	39	1329	45	1930	37
1303	36	1317	40	1330	42	1931	36
1304	64	1318	34	1331	21	1932	38
1305	65	1319	40	ilgaya kadar yekûn	1534	1933	39
1306	55	1320	41	1337	27	ihyadan sonra yekûn	328
1307	55	1321	46	1338	22		
		1322	38	1339	17	Umumi yekûn	1862

Bu suretle Mektebi Mülkiye; teessüsünden ilgasına kadar: 1534
mezun, ihyasından sonra bu seneye kadar da : 328
ki cem'an : [57] senelik hayatı zarfında : 1862
evlât yetiştirmiştir.

Bunların içinde ; muhtelif zamanlarda memlekette Sadrı-
âzamlık, Nazırlık, Vekillik. Meb'usluk, Valilik, Sefirlik ... gibi
mühim mevkiler işgal etmiş ve eden zevat doludur.

Bunların içinde : Malî ve iktisadî işlerin başında muvaffa-
kıyetle yükselmiş ve yükselen şahsiyetler pek çoktur.

Bunların içinde : Kendilerini ilim hayatına hasredip fikir
ve irfan sahasında temayüz eylemiş ve eyliyen simalar mev-
cuttur :

Bunların içinde : yurdun her köşesinde en mütevazî vazi-
feleri bile memleket aşkile severek tekabbül eden gençler vardır.

Yalnız ne çar ki : Tabiatın şaşmaz kanunları, Mülkiyeli-
leri de fanilik çerçevesinden istisna edemiyor ve bugün [1862]
mezundan mühim bir kısmı ebediyet âlemine intikal etmiş
bulunuyor..

Bizden bu muhterem ölülerin ruhlarına binlerce ve yüzbin-
lerce hürmet ve rahmet!..

Son söz olarak şunu söyleyeceğim arkadaşlar :

Mektebi Mülkiye ; Mazisi ve halile ; memlketin kend sine
verdiği emeği bilâ tereddüt söyleyebiliriz ki anasının ak südü
gibi helâl ettirmiştir.

İstikbaline gelince : Cümhuriyetin feyyaz eli altında ondan
zaten şüphemiz yok..

Hepinizi hürmet ve muhabbetle selâmlarım aziz kardaş-
larım..

izmir : 4 Kânunnevvvel 1933

1357 Mezunlarından
sabık borsa komiseri

Kemalettin

Nazif Beyin Musahabesi

[Paris Ulûmu Siyasiye Mektebi]

Muhterem Arkadaşlar;

Türkiyede mülkiyemizin, yurdumuza ne güzel hizmetler yaptığını, çok güzel bir lisanla, arkadaşım "Kemalettin" Bey anlattı. Ben de, sevgili arkadaşlarım, kıymetli dakikalarınızı suiistimal etmemek arzusile, mülkiyeye benzer ve hattâ dünyanın başka memleketlerindeki aynı müesseselerin annesi sayılan Paristeki (Ecole Libre des Sciences Politiques) den bahsedeceğim.

1871 Harbinde mağlûp olan Fransızlar, bu mağlûbiyetin sebeplerini aramağa koyuldular. O zamanın tânınmış mütefekkirleri ve bazı hocalarımıza hocalık etmiş olan Paul Leroy Beaulien'ler, Emile Boutmy'ler bu mağlûbiyetin en mühim sebebi olarak Fransız gençliğinin kâfi derecede çalışmadığını ve iyi yetişmediğini tesbit ettiler.

Mektebi kuran Emile Boutmy, bu mektebin gayesini şu iki kelime ile izah etmiştir: "Adam yetiştirmek". O tarihtenberi bugüne kadar, hususî bir şirket halinde kurulup hiçbir zaman devletin malî bir himayesine mazhar olmıyan ve yalnız Fransa'nın değil, dünyanın her tarafındaki milletlerin birçok siyasi, malî, idarî devlet adamlarını, ve hattâ malî sahada devletten maada, diğer büyük müesseselerin erkânı harbiyesini yetiştiren bu mektep, hiç bir zaman "Adam yetiştirmek" gayesinden ayrılmıyarak, dünya medeniyetinin mütemadî inkilâbını takibe muvaffak olmuştur.

Bu mektebin bilhassa son senelerdeki tedris usulü kayde değer.

Biliyorsunuz ki, ark daşlar, dünyada büyük harp çok vâsi hür iş bölümü doğurmuştur. Bu iş bölümü son senelerde öyle hür şekil almıştır ki, daha mekteplerde iken, o mekteplerden yetişen gençlerin çalışacakları sahaları tesbit etmek mecburiyeti hasıl olmuştur. Yani bugün, her hangi bir müessesenin amelelerini, teknisyenlerini ve nihayet o müessesenin erkânı harbiyesini yani müdiran sınıfını yetiştirecek mektepler kurmak mecburiyetini her millet hissetmiştir ve ona göre tertibat almıştır.

İşte Siyans Politik mektebi; programını bu erkânı harp kısmını yetiştirecek surette tanzim etmiştir.

Programın teferrüatına girmek istemem. Ancak, bu gayeye varmak için, takip edilen usulün anahattını kısaca zikretmek isterim:

Her hangi bir ilim sahasında ve bilhassa iktisadiyatta nazariyeler mütemadiyen değişiyor. Binaenaleyh, bu nazariyeleri, yüksek tahsil gören gençler, yalnız basma kalıp öğrenmekle iktifa edemezler. Bu nazariyeleri iyice öğrenmek, hazmetmek, bunları tenkit etmek ve nihayet bu nazariyeleri icabında tatbik etmeğe daha mektep sıralarında alışmalıdırlar. Paris ulumu siyasiye mektebinde bu gayeye varmak için şu güzel usul tatbik edilir: Muhtelif şubelere taksim edilmiş olan mektebin her şubesinde talebeye, gördüğü derslere temas eden zamanın malî, siyasi, iktisadî mes'elelerine ait konferans vermek usulü öğretilir. Bu surette, talebe hem fikirlerini sarîh bir surette ifade etmek kabiliyetini ve hem de yukarıda arzettiğim gibi, okuduğu nazariyelerle — tabir caizse — yüzgöz olmak kabiliyetini elde etmiş olur. Bu usulden elde edilen faydalar ve bilhassa bu sayede talebenin kendisinde uyanan ve inkişaf eden şahsiyetini idrak etmesinden duyduğu heyecan ve zevk çok büyüktür. “Kemalettin” Bey kadeşim, Mülkiyenin marisinde bize güzel bir gezinti yaptırarak mektebimizin, yurda ne büyük hizmetler yaptığını izah etti ve göğüslerimizi kabarttı.

Ben; ileriye bakarak diyebilirim ki: tıpkı Siyans Politik mektebi gibi seciyeli adam yetiştirmek emelile kurulan Mülkiye mektebimiz de bugüne kadar her türlü tazyiklere, karakuvvetlerin her türlü zulümlerine rağmen bu mukaddes gayesinden nasıl ayrılmamış ise, bundan sonra dahi her manii yenerek Cümhuriyet Türkiyesinin, inkilâp Türkiyesinin gerek devlet işlerinde, gerek hususî sahalarda çalışan idarî, malî ve iktisadî müesseseler erkânı harbiyesini yetiştirecektir.

Görüyoruz ki, Mülkiyeliler; göksümüzde taşıdığımız rozetin dahi ifade ettiği gibi güzel yurdumuzun her tarafında dal budak salmış ve salacaktır arkadaşlar...

1337 Mezunlarından:

Cümhuriyet Merkez
Bankası Müdürü

Nazif

